

Muistio

13.3.2026

VN/31362/2024

VN/31362/2024-STM-85

Arviointiryhmän muistio; raaputusarpoja koskeva esiselvityshanke

1 Johdanto

Sisäministeriö on asettanut 23.1.2026 hankkeen selvittämään Veikkaus Oy:n rahapika-arpaan (raaputusarvat) sisältyvän voiton lunastamisen mahdollisuutta muun kuin arvan ostaneen henkilön toimesta (Esiselvityshanke: Rahapika-arpojen (raaputusarvat) voittojen lunastaminen SM002:00/2026). Hankkeen toimitusaika päättyy 31.3.2026.

Hankkeen asettamispäätöksen (Asettamispäätös 23.1.2026) mukaisesti hankkeessa on muun ohella kuultava sosiaali ja terveysministeriön yhteydessä toimivaa rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmää.

Tämän toteuttamiseksi järjestettiin 27.2.2026 kuulemistilaisuus arviointiryhmän kokouksen yhteydessä. Tilaisuudessa arviointiryhmän jäsenet esittivät näkemyksiään raaputusarpojen lahjaksi antamisesta ja siihen liittyvistä kysymyksistä rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen näkökulmasta.

Arviointiryhmä on pysyvä, lakisääteinen, neuvoa antava asiantuntijaelin, jonka tehtävä on seurata ja arvioida rahapelien toimeenpanosta aiheutuvia haittoja ja valmistella asiassa lausuntoja ja kannanottoja. Arviointityö kohdistuu rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien sosiaalisten, taloudellisten ja terveydellisten haittojen ja haittariskien arviointiin. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut arviointiryhmän, mutta sen kannanotot edustavat arviointiryhmän jäsenten, eivät sosiaali- ja terveysministeriön näkemystä.

Tähän muistioon on koottu arviointiryhmän esittämät keskeiset huomiot aiheesta ja arviointiryhmän yhteinen asiantuntijanäkemyksensä raaputusarpojen lahjaksi antamisesta ja tarkoituksenmukaisista käytännöistä ja toimista, joita lahjaksi antamisen sallimisen yhteydessä tulisi huomioida, mikäli asiassa päätetään poliittisesti edetä. Muistiossa otetaan kantaa Veikkaus Oy:n 5.2.2026 päivättyyn selvitykseen, jossa mm. esitetään tapoja, joilla lahjaksi antaminen olisi mahdollista lainsäädännössä ja käytäntöinä toteuttaa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

2 Tiivistelmä

Arviointiryhmä katsoo, että raaputusarpojen lahjaksi antamisen mahdollistaminen lainsäädännöllä ei ole suositeltavaa. Raaputusarvat yhdistyvät tutkimuksessa rahapelihaittojen riskiin, ne ovat alaikäisille ja pelaamista aloittaville houkutteleva tuote, ja lahjaksi antaminen lisää rahapelaamisen (uudelleen)normalisaatiota.

Lisäksi lahjamekanismi muuttaa rahapelaamisen henkilökohtaisesta valinnasta toiminnaksi, jossa ostopäätös tehdään toisen puolesta. Tämä kasvattaa riskiä erityisesti haavoittuvissa ryhmissä, kuten alaikäisillä ja henkilöillä, joilla on aiempaa ongelmapelaamista. Rahapelaamisen tulisi arviointiryhmän näemyksen mukaan ilman poikkeuksia olla aina henkilökohtainen valinta.

Vaikka raaputusarvat ovat keskimäärin pienemmän riskin peli kuin raha-automaatit, kasinopelit ja vedonlyönti, ne voivat yksinäänkin aiheuttaa merkittäviä haittoja. Pelaamisen tiheä frekvenssi korreloi haittojen todennäköisyyden kanssa, ja raaputusarvat voivat toimia sisäänheittotuotteena tai porttina korkeamman riskin rahapelaamiseen.

Kyselytutkimusten mukaan raha-arpojen lahjaksi antaminen on hyvin harvalle merkityksellinen asia, eikä näin ollen ole näyttöä siitä, että merkittävä osa kansalaista toivoisi lahjaksi antamisen mahdollistamista uudelleen. Argumentti siitä, että lahjaksi antamisen kieltä on kansalaisten oikeustajun vastaista, on liioiteltu.

Raaputusarpojen lahjaksi antamisen salliminen tarjoaisi välineen Veikkaus Oy:lle asiakashankintaan, mikä voisi olla voimassa olevan rahapelijärjestelmän oikeutuksen ja tavoitteenasettelun kannalta ongelmallista.

3 Kannanotto

Arviointiryhmä ei kannata raaputusarpojen lahjaksi antamisen sallimista. Mikäli lainsäätaja siitä huolimatta päättää edetä asiassa, tulisi tämä arviointiryhmän näkemyksen mukaan toteuttaa tiukoin edellytyksin, jotka minimoivat lisääntyvät haittariskit, ehkäisevät alaikäisten altistumista ja estävät lahjamekanismin käyttämisen asiakashankinnan välineenä. Arviointiryhmä korostaa, että raaputusarpojen lahjaksi antamista ei kuitenkaan ole mahdollista toteuttaa ilman rahapelihaittoja lisäävää vaikutusta.

4 Perustelut

4.1 Haittariskiprofiili ja porttivaikutus

Raaputusarvat aiheuttavat samankaltaisia emotionaalisia reaktioita kuin raha-automaattipelit (nopea tapahtumasykli, välitön palautemekanismi), mikä voi laukaista tai ylläpitää epätervettä pelikäyttäytymistä. Raaputusarpojen pelaamisen suurempi tiheys on yhteydessä suurempaan todennäköisyyteen kokea rahapelaamiseen liittyviä haittoja, ja raaputusarpoja pelaavat henkilöt pelaavat tavallisesti useampaa pelityyppiä, mikä osaltaan lisää haittojen riskiä.

Raaputusarvat voivat toimia sisäänheittotuotteena Veikkauksen muuhun pelitarjontaan tai porttina korkeamman riskin pelityyppeihin tai haittariskiltään korkeampiin nettiarpoihin (ks. myös kohta 4.4). Tuoteperheet ja samankaltaisten symbolien käyttö tuotteissa vahvistaa siirtymää.

Pelaamisen siirtymällä sähköiseen kanavaan on isossa kuvassa kanavointiastetta heikentävää vaikutusta, kun pelaamiskäyttäytyminen siirtyy markkinaa, jossa järjestelmän ulkopuolista tarjontaa on saatavilla runsaasti.

4.2 Alaikäisten suojelu ja normalisaatio

Nuorena aloitettu rahapelaaminen lisää rahapeliongelman riskiä. Lahjaksi antamisen salliminen ei esityksessä muodossa estä tai tehokkaasti ehkäise arpojen luovuttamista alaikäisille, eikä Veikkaus Oy esityksessään mainitse erityisiä keinoja, joilla alaikäisille arvan lahjaksi antamista estettäisiin. Lahjaksi antaminen lisää rahapelaamisen hyväksyttävyyttä arjessa ja voi madaltaa kynnystä alaikäisten pelaamiselle.

Olemassa oleva rahapelaamisen alle 18-vuotiailta kieltävä laki on konkreettinen esimerkki yhteiskunnan normista, joka viestittää siitä, että rahapelit eivät kuulu lasten ja nuorten elämään. Tästä huolimatta väestökyselytiedot osoittavat, että alaikäisten rahapelaamisen mahdollistaa usein aikuinen; yleisin mahdollistamisen muoto on rahapelin antaminen tai saaminen lahjaksi. Raaputusarvat ovat olleet 15–17-vuotiaiden yleisimmin pelaama rahapeli.

Rahapelaamisen haittariskien tunnistamisen lisäämiseksi ja alaikäisten pelaamisen vähentämiseksi on tehty vuosia järjestelmällistä työtä. Tämä myönteinen kehityskulku on vaarassa kääntyä, jos tehdään muutoksia, jotka uudelleennormalisoivat alaikäisten rahapelaamista.

4.3 Pelaamisen henkilökohtaisuuden mureneminen ja kalteva pinta

Lahjaksi annettu arpa poistaa keskeisen periaatteen rahapelaamisen henkilökohtaisuudesta, ja siirtää aloitteen ulkopuoliselle. Tämä lisää pelihaittojen riskiä erityisesti ihmisillä, joilla on alttius rahapelihaittoihin tai -riippuvuuteen, joilla jo on rahapeliongelma tai jotka ovat toipumassa siitä; lahja voi toimia triggerinä tai relapsin laukaisijana, mitä lahjan antaja ei välttämättä tiedä tai osaa tunnistaa, koska ongelmepelaaminen on usein piilossa läheisiltä. Rahapeliongelma on vaikeampi tunnistaa ulkopuolelta kuin esimerkiksi alkoholi- tai muu päihdeongelma.

Poikkeus keskeiseen rahapelien toimeenpanon periaatteeseen siitä, että rahapeli ei tule pelaajan luokse, vaan pelaaja rahapelin, olisi periaatteellisesti merkittävä. Raaputusarpojen lahjaksi antamisen mahdollistaminen voisi käynnistää ennemmin tai myöhemmin keskustelun myös muiden, tyypillisesti korkeamman riskin rahapelien lahjaksi antamisen mahdollistamisesta. Erilaisten kuponkipelien lisäksi kyseeseen tulisi esimerkiksi erilaiset lahjakortit pelikasinoille.

4.4 Asiakasrekisteröinti, markkinointi ja asiakashankinta

Veikkaus Oy:n ehdottama toteutusmalli todennäköisesti lisäisi asiakasrekisteröintejä, mikä altistaa lahjansaajan suoramarkkinoinnille ja muulle pelitarjonnalle ("asiakashankinnan väline") ilman omaa valintaa. Pienten voittojen laaja jakautuminen lisäisi uusia asiakkuuksia ja vahvistaisi kanavoitumista riskipitoisempiin tuotteisiin etenkin, jos tuotteiden ilme ja teemat muistuttavat toisiaan eri pelikategorioissa. Tästä on esimerkkejä Veikkaus Oy:n tarjoamassa.

Arviointiryhmä tunnistaa lahjaksi antamisen mahdollistamisessa riskin siitä, että Veikkaus Oy voisi tietoisesti käyttää raaputusarpojen asiakashankinnan välineenä. Sekä rahapelaamisen että asiakkuuden tulisi olla henkilökohtainen valinta rahapelaamisen merkittävä riippuvuusriski huomioiden. Raaputusarpojen lahjaksi antaminen voi johtaa uusiin asiakkuuksiin ja madaltaa aiemmin pelaamattomien henkilöiden kynnystä siirtyä sähköiseen kanavaan ja sitä kautta järjestelmän ulkopuoliseen tarjontaan pelaamaan (ks. myös kohta 4.1).

4.5 Tiedon avoimuus ja valvonnan aukot

Veikkaus Oy ei esityksessään avaa sillä olevaa tietopohjaa alaikäisille arpojen lahjaksi antamisesta ajalta, jolloin lahjaksi antaminen oli Veikkauksen arpojen myyntiä ja lunastamista koskevien käytäntöjen

mukaisesti sallittu. Vaikka tietopohjaa ei ole, yleinen havainto ja tulkinta kentältä arviointiryhmän käsityksen mukaan on, että raaputusarpojen lahjaksi antaminen nimenomaan alaikäisille on ollut yleistä. Jää myös epäselväksi, miten Veikkauksen esittämissä markkinatiedoissa ja ennusteissa nämä seikat on otettu huomioon.

Lahjaksi antamisen estämiseen spesifisti liittyvät alaikäisiä koskevat suojatoimet ja käytännöt jäävät avaamatta riittävällä tasolla Veikkaus Oy:n esityksessä.

5 Johtopäätös

Arviointiryhmä ei puolla raaputusarpojen lahjaksi antamisen sallimista haittojen ehkäisyn ja vähentämisen näkökulmasta. Lahjaksi antamisen sallimisella ei arviointiryhmän näkemyksen mukaan myöskään olisi myönteisiä vaikutuksia rahapelijärjestelmän kanavointiasteeseen pitkällä aikavälillä. Mikäli raaputusarpojen lahjaksi antaminen halutaan mahdollistaa huolimatta kielteisestä vaikutuksesta rahapelihaittoihin, tulisi arviointiryhmän näkemyksen mukaan toteutus tehdä tavalla, joka minimoi lisääntyvät riskit. Seuraavassa kuvatuilla vähimmäisedellytyksillä voitaisiin jonkin verran vähentää kielteisiä vaikutuksia pelihaittoihin, mutta vähimmäisedellytysten mukainen toteutus ei poista lahjaksi antamisen sallimisen kielteistä vaikutusta haittariskeihin.

6 Vähimmäisedellytykset lahjaksi antamisen sallimiselle

- Lahjaksi antamisen sallimisesta säädettäessä tulisi nimenomaisesti pykälätasolla kieltää raaputusarvan luovuttaminen alaikäiselle (vrt. tupakka- ja nikotiinituotteet sekä alkoholi).
- Lahjaksi antamisen mahdollisuudesta viestittäessä tulisi edellyttää aina informoitavan siitä, että raharpaa ei saa luovuttaa/ antaa lahjaksi alaikäiselle.
- Lahjamekanismin käyttäminen asiakashankinnan välineenä tulisi pyrkiä mahdollisimman tehokkaasti estämään. Keskeinen keino tähän on, että arvan lunastamisen yhteydessä ei edellytetä tai markkinoida Veikkaus Oy:n asiakkuutta. Voiton lunastamisen tulisi olla mahdollista sujuvasti ilman asiakkaan pakkorekisteröintiä, eli voiton lunastamisen menettely ei saa johtaa automaattiseen kuuluvuuteen rahapeliyhtiön asiakasrekisteriin eikä altistaa suoramarkkinoinnille; tunnistautuminen tulee toteuttaa niin, ettei sitä hyödynnetä markkinointitarkoituksiin ja samalla varmistutaan siitä, että lunastaja on täysi-ikäinen.
- Selkeät ja näkyvät alaikäisyyskiellot. Markkinointiviestinnän lisäksi kaikkiin myynti- ja lahjapakkauksiin sekä kassapisteille olisi tarkoituksenmukaista edellyttää informointia: ”arpaa tai muuta rahapeliä ei saa luovuttaa alaikäiselle” + ikärajamerkinnät; myyjien ohjeistuksessa ja koulutuksessa pakollinen ikärajakappale.
- Markkinointirajoitukset: lahjateemaista kampanjointia ei tulisi sallia (”paras lahja”, ”joululahja” tms.)
- Myös mahdolliset lisäarvonnat tulisi toteuttaa siten, ettei Veikkauksen asiakaskantaan kuulumattoman henkilön luovuttamia tietoja käytetä markkinointitarkoituksiin.
- Seuranta ja raportointi. Velvoite julkaista vuosittain tiedot alaikäisten altistumisesta (ilmoitukset, tapaukset), lahjalunastuksista, uusista rekisteröitymisistä ja niiden markkinointialtistuksesta.
- Koulutus myyntipisteille. Pakollinen koulutussisältö ikärajavalvonnasta, lahjaluovutuksen riskeistä ja puuttumiskeinoista; pistokokein valvottu.
- Asiakashankintamekanismina käytön ja raaputusarpojen haittariskien vähentämiseksi raaputusarpojen tuotepiirteitä koskevassa sääntelyssä tulisi varmistaa, että arvan voitot ovat aina vähintään arvan ostohintaa vastaavia. Panosta pienemmät voitot (LDW) ovat pelien haitallisuuteen liittyvä tuotepiirre.

- Alaikäisiä houkuttelevien teemojen hyödyntäminen raaputusarvoissa sekä tuoteperheiden ja yhte-näisten visuaalisten teemojen ja symbolien hyödyntäminen muissa rahapelituotteissa (ml. nettiarvat) tulisi säädöstasolla estää haittojen ja haittariskien hallitsemiseksi.

Lähteitä

Clark, L., Lawrence, A., Astley-Jones, F., & Gray, N. (2009). "Gambling Near-misses Enhance Motivation to Gamble and Recruit Win-related Brain Circuits." *Neuron*, 61(3), 481–490.

Ruijie Wang, Ala Yankouskaya, Emily Arden-Close, Elvira Bolat, ja John McAlaney. Relative risk of gambling prod-ucts within Great Britain: Findings from a rapid literature review and secondary analysis project. Bourne-mouth Uni-versity 2025.Saatavilla osoitteessa

<https://www.gambleaware.org/media/frghrq3f/relative-risk-of-gambling-products-within-great-britain.pdf>

Jakelu sisäministeriö

Tiedoksi